Instytut Pamięci Narodowej - Kraków

https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/aktualnosci/67342,W-Tarnowie-otwarto-wystawe-Akcja-Zegota-Polski-Podziemnej.html
20.04.2024, 16:14

W Tarnowie otwarto wystawę „Akcja »Żegota« Polski Podziemnej”

Od 22 marca 2019 r. w Urzędzie Pocztowym Tarnów 1 przy ul. Mickiewicza 6 można oglądać wystawę IPN „Akcja »Żegota« Polski Podziemnej”. Organizatorami ekspozycji są Poczta Polska SA i Instytut Pamięci Narodowej przy współpracy Garmond Press SA.

ZASIĘG AKCJI „ŻEGOTA"
FORMY DZIAŁALNOŚCI „ŻEGOTY"

ZASIĘG AKCJI „ŻEGOTA"
FORMY DZIAŁALNOŚCI „ŻEGOTY"

Wystawę, urządzoną w związku z przypadającym 24 marca Narodowym Dniem Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką, otworzyli w Tarnowie dyrektor krakowskiego IPN dr hab. Filip Musiał, Grzegorz Kurdziel z Zarządu Poczty Polskiej i wicewojewoda małopolski Zbigniew Starzec. Dr Anna Czocher z IPN w Krakowie wygłosiła krótkie wprowadzenie historyczne do wystawy. Głos zabrał również Jerzy Szmid, prezes firmy Garmond Press SA, partnera przedsięwzięcia. Wszyscy mówcy podkreślali odwagę Polaków, którzy w warunkach niemieckiej okupacji zdecydowali się pomagać żydowskim współobywatelom.

Rada Pomocy Żydom „Żegota”

„Żegota” była tajną organizacją afiliowaną przy władzach Polskiego Państwa Podziemnego. Zajmowała się ratowaniem żydowskich współobywateli, masowo mordowanych przez niemieckiego okupanta w latach II wojny światowej. Ryzykując własnym życiem, cywilni konspiratorzy ocalili z zagłady wiele tysięcy osób. 24 marca przypada Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką.

W lipcu 1942 r., po rozpoczęciu przez Niemców likwidacji getta warszawskiego i pierwszych deportacjach do obozu zagłady w Treblince, nasiliły się naciski konspiracyjnych środowisk polskich, głównie katolickich i demokratycznych, na tajną Delegaturę Rządu RP na Kraj, aby rozszerzyć akcję pomocy dla ludności żydowskiej. Interweniował również Referat Żydowski Armii Krajowej.

We wrześniu 1942 r. Leopold Rutkowski, szef Departamentu Spraw Wewnętrznych Delegatury, wydał decyzję o przyznaniu pierwszej dotacji na pomoc Żydom. On też prawdopodobniej był inicjatorem powołania stałej Komisji Pomocy Społecznej dla Ludności Żydowskiej. W grudniu 1942 r. doszło do reorganizacji Komisji w Radę Pomocy Żydom kryptonim „Żegota”.

„Żegota” podlegała formalnie Delegaturze Rządu RP na Kraj. Ta ostatnia, za pośrednictwem przedstawiciela, Witolda Bieńkowskiego, pracownika Komórki Więziennej zajmującej się m.in. sprawami żydowskimi, sprawowała nad Radą kontrolę polityczną i organizacyjną. Udzielała zarazem pomocy w sprawach finansowych i pomagała w kontaktach z innymi organizacjami konspiracyjnymi. Relacje z Delegaturą nie zawsze układały się najlepiej, co wynikało z różnicy zdań w kwestiach finansowych, zakresu i form działania, stosunku do żydowskiej konspiracji zbrojnej, a także współpracy z komunistami. Lepiej współpraca układała się z Referatem Żydowskim AK, na czele którego stał Henryk Woliński.

„Żegota” działała przez swoją centralę w Warszawie oraz Rady Okręgowe w Krakowie i Lwowie. Jej pomoc docierała również do niektórych gett i obozów, w których Niemcy więzili ludność żydowską. Wysłannicy „Żegoty” nawiązywali tam kontakty, umożliwiające dostarczanie pieniędzy lub fałszywych dokumentów, potrzebnych do ucieczki. Mimo usiłowań nie udało się rozszerzyć akcji na całość ziem polskich.

W okupowanym kraju działalność „Żegoty” ograniczona była m.in. brakiem pieniędzy, upolitycznieniem konspiracji, zastraszeniem społeczeństwa, antyżydowskim nastawieniem niektórych środowisk, donosami i szantażem. Także lękiem Żydów przed życiem w ukryciu, ich nadzieją na przetrwanie w gettach i obozach, kulturową odmiennością, a czasem uprzedzeniami wobec Polaków. Na forum międzynarodowym wyraźna była niechęć aliantów do kwestii żydowskiej oraz wroga postawa Sowietów wobec inicjatyw Rządu Polskiego, z którym Związek Sowiecki zerwał stosunki wiosną 1943 r.

W celu ratowania dzieci żydowskich w sierpniu 1943 r. powołano Referat Dziecięcy „Żegoty”, którego kierowniczką została Irena Sendlerowa „Jolanta”. Dzieci ukrywano w zakładach opiekuńczych (również zakonnych) i u rodzin prywatnych. W razie potrzeby zapewniano fałszywe dokumenty i zasiłki pieniężne. „Żegota” pomogła w ukryciu ok. 1300 dzieci u polskich rodzin zastępczych.

Działalność Rady Pomocy Żydom „Żegoty” zakończyła się w 1945 r. wraz z zajęciem Polski przez Armię Czerwoną. Szacuje się, że akcja „Żegoty” objęła ok. 12 tys. osób, pozwalając dużej części z nich przetrwać okupację niemiecką. Większość wyjechała później z kraju.